

Pozitif Psikoloji Merceğinde Mustafa Kemal Atatürk'ün Liderlik Niteliklerinin Adleryan Kuramı Açısından Değerlendirilmesi

Öcal USTA¹

Kübra COŞKUN YİĞİT²

ÖZET

Bu çalışmanın amacı pozitif psikoloji ve liderlik ile Adleryan kuram arasındaki ilişkileri, Mustafa Kemal Atatürk'ün liderliği üzerinden incelemek ve Adleryan Kuramının liderlik ile ilişkisini inceleyen çalışmalara bir yenisini eklemektir. Önemli bazı çalışmalarda pozitif liderliğe temel olduğuna değinilen Adleryan kuramın, diğer birçok kuramın gerisinde kaldığı görülmektedir. Mustafa Kemal Atatürk'ün liderliği ile ilgili oldukça fazla sayıda çalışma olmasına rağmen, konuyu Adleryan kuram ve pozitif psikoloji bağlamında ele alan az sayıda çalışmaya rastlanmaktadır. Diğer yandan; bu çalışmada pozitif psikolojinin Adleryan kuram ile ilişkilendirilmesi yapılarak, pozitif psikolojinin kendinden önceki kuramları yok saydığı eleştirileri dikkate alındığında, ilgili yazındaki zenginliğe somut anlamda katkı sağlanması amaçlanmaktadır.

Araştırma yöntemi olarak Atatürk'ün Nutuk kitabı, Onuncu Yıl Nutku ve vecizeleri 'Sınıflandırma, Çözümleme ve Yorumlama' aşamaları izlenerek, nitel analiz yöntemi uygulanmıştır. Yapılan bu çalışma sonucunda, Mustafa Kemal Atatürk'ün yapılan birçok farklı çalışmalarda saptanan üstün düzeydeki pozitif liderliği ve özelliklerinin, bireysel psikolojinin öne sürdüğü ilkelerle yüksek düzeyde örtüştüğü bulgusuna ulaşılmıştır. Bu bulgu, Atatürk'ün başarısının altında yatan en önemli liderlik niteliklerinden birinin olabileceğini göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Pozitif Psikoloji, Pozitif Liderlik, Liderlik, Atatürk, Adleryan Kuram

ABSTRACT

The aim of this study is to examine the relationships between positive psychology, leadership and Adlerian theory, through the leadership of Mustafa Kemal Atatürk and to add a new one to the studies examining the relationship between Adlerian Theory and leadership. In some important studies, adlerian theory is seen as the basis of positive leadership, but it is seen that it lags behind many other theories. Although there are quite a lot of studies on the leadership of Mustafa Kemal Atatürk, there are few studies that deal with leadership in the context of Adlerian theory and positive psychology. On the other hand; Considering the criticisms that positive psychology ignores the previous theories, in this study, it is aimed to make a positive contribution to the richness in the related literature by making associations of positive psychology with Adlerian theory.

As the research method, the speech book of Atatürk, the Tenth Year Speech and its poses 'Classification, Analysis and Interpretation' stages were followed and qualitative analysis method was applied. As a result of this study, it was found that the superior level of positive leadership and characteristics of Mustafa Kemal Atatürk found in many different studies

¹ İstanbul Kent Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, İşletme Bölümü, Bölüm Başkanı, Prof.Dr., ocal.usta@kent.edu.tr

² İstanbul Kent Üniversitesi, Öğretim Görevlisi., kubracoskunyigit@gmail.com

overlapped with the principles suggested by individual psychology. This finding shows that it could be one of the most important leadership qualities underlying Atatürk's success.

Key Words: *Positive Psychology, Positive Leadership, Positive Organizational Behavior, Atatürk, Adleryan Theory*

1. Giriş

Cephelerde savaşarak ordular yöneten, Türkiye Cumhuriyeti'ni kurarak inkılaplar yapan, milletine ve vatanına karşı sevgi ve bağlılık içinde olan, halkının yoğun sevgi ve güvenini kazanmış olan Mustafa Kemal Atatürk, liderlik araştırmalarına konu olan dünyanın en önemli isimlerinden biridir. Atatürk'ü başarılı kılan liderlik özellikleri, günümüzde hala bilim dünyasında da ilgi uyandırmakta ve incelenmektedir. Alan yazın incelendiğinde Atatürk'ün liderliği hakkındaki en yaygın genel görüşün onun “Dönüşümcü Lider” olduğudur. Ancak, Atatürk'ün yalnızca dönüşümcü bir lider olarak sınırlandırılmaması, onun karizmatiklik, otantiklik, hizmetkarlık gibi farklı liderlik özelliklerine de sahip olduğunun vurgulanması uygun olacaktır. (Baltaş, 200:105; Cömert, 2004:11; Çelik, 2010). Bu da Atatürk'ün liderlik kuramlarından “durumsal liderlik” tanımına uyduğunu göstermektedir.

Pozitif psikoloji, insanın güçlü yönlerinin, erdemlerinin ve yeteneklerinin incelendiği bir bilimdir (Seligman, 1999). Pozitif liderlik, pozitif psikoloji temeline dayanan, liderin performansı arttırmaya yönelik yollar arayan, pozitif performansı özendirerek çalışanların erdemlilik, mutluluk gibi olumlu duygularının ortaya çıkmasını sağlayan liderlik türüdür (Cameron, 2008). Adleryan (Bireysel) Kuram ise bireyin seçim yapma özgürlüklerine, bireyin yaşamına yön vermedeki yaratıcılığına, bireyler arasındaki eşitliğe odaklanan, her bir bireyi farklı ele almak gerektiğini savunan, insanı temel alan bir kuramdır (Carlson vd., 2006; Barlow, Tobin, ve Schmidt, 2009). Pozitif liderliğin temelinde pozitif psikolojinin varlığı söz konusu olsa da, burada Adleryan Kuram ile var olan ilişkisine de vurgu yapmak gerekmektedir. Cameron (2008), Pozitif liderlerin pozitif performansı arttırabilmeleri konusunda, örgütteki bireylerin yönelimlerinin farklı olabileceğini ve bu yüzden her bir bireye uygulanacak yöntemin de farklı olması gerektiği söylenmektedir. Bu görüş Adler'in bireysel kuramıyla örtüşmektedir. Pozitif psikoloji ile Adleryan kuram arasında benzerlikler olduğu gibi, tamamlayıcı noktalar da bulunmaktadır. Bu anlamda, Pozitif psikolojiyi Adleryan kuram ile ilişkilendirmek pozitif liderlik kavramını açıklamak açısından yararlı olacaktır.

2. Kavramsal Çerçeve

2.1. Pozitif Psikoloji

İkinci dünya savaşı öncesinde psikologlar kendilerine üç temel görev edinmişlerdir. Bunlar; ruhsal hastalıkları tedavi etmek, kişilerin yaşamlarını iyileştirmek ve geliştirmek, üstün yetenekleri ve zekayı araştırmak. Ancak iki dünya savaşı sonunda psikolojisi bozulmuş askerlere odaklanan araştırmacılar özellikle birinci görevleri üzerinde yoğunlaşmışlardır (Linley, 2009). Pozitif psikoloji terimi daha önce Maslow (1954: 201) tarafından kullanılmış olsa da bu terimi kavramsallaştıran kişi olarak Martin Seligman (1999) bilinmektedir. Seligman ilk kez 1999 yılında, psikoloji biliminin sadece insanın zayıflığını, hastalığını ve zararını inceleyen bir bilim olmayıp, aynı zamanda insanın güçlü yönlerini, erdemlerini ve yeteneklerini de inceleyen bir bilim olduğuna vurgu yapmıştır. İnsanların daha sağlıklı, daha mutlu, daha başarılı ve daha iyi olabilmeleri yönünde eğitilmeleri için psikolojinin kullanılması gerektiğine dikkat çekmektedir (Linley ve diğ., 2006). Pozitif psikolojinin odağında öznel iyi oluş, olumlu duygulanım, umut, iyimserlik, psikolojik dayanıklılık, travma sonrası gelişim, hedefler, anlamlılık ve güçlü özellikler gibi kavramlar bulunmaktadır (Synder ve Lopez, 2007). pozitif

psikolojinin odaklandığı güçlü yönleri Peterson ve Seligman (2008) şu şekilde sıralamışlardır (Aktaran; Boniwell: 2008);

Bilgelik ve Bilgi	Öğrenme aşkı ve ilgi, muhakeme, eleştirel düşünme, açık fikirlilik, pratik zeka, yaratıcılık, orjinallik, beceri, vizyon.
Cesaret	Yüreklilik, çalışkanlık, sebat, doğruluk, dürüstlük, güvenilirlik, şevk ve coşku.
Sevgi	Samimiyet, karşılıklı bağlılık, nezaket, cömertlik, duygusal doyum, sosyal zeka, bireysel zeka, duygusal zeka.
Adalet	Vatandaşlık, görev, sadakat, takım çalışması, eşitlik, hakkaniyet, liderlik.
İlmîlilik	Bağışlama, merhamet, alçak gönüllülük, basiret, temkinlilik, öz-kontrol, öz-düzenleme.
Aşkınlık	Şaşkınlık, merak, güzellik ve mükemmellik takdiri, minnettarlık, umut, iyimserlik, geleceği düşünme, mizah, maneviyat, amaç duygusu, inanç.

Bazı açılardan eleştirilere uğrayan pozitif psikolojiye yöneltilen en önemli eleştirilerden biri tarihsel birikimi yok sayarak kendilerinden önce gelen fikir ve kuramları tanınamaması olmuştur (Cowen ve Kilmer, 2002). Bir diğer önemli eleştiri ise bireyleri bağlam, sosyal çevre ve kültür etkisinden bağımsız değerlendirmesidir (Fernández-Ríos, ve Novo, 2012; McNulty ve Fincham, 2012). Bu noktada Adleryan kuramın, bireyin içinde bulunduğu bağlamın önemini vurgulayarak pozitif psikoloji akımına destek olmasına rağmen, bu ilişkinin göz ardı edildiği düşünülmektedir (Cowen ve Kilmer, 2002, Carlson, vd., 2006; Watts, 2012). Pozitif psikolojinin kuramsal altyapısının yokluğu nedeniyle eleştiriliyor olması sebebiyle (Cowen ve Kilmer, 2002) çeşitli köklü kuramları incelemekte yarar bulunmaktadır (Ergüner Tekinalp, 2016).

Adleryan kuram, pozitif psikoloji alanında yapısalcı ve fenomenolojik yaklaşımlarla ilişkili birkaç çalışmada ele alınmış olsa da bu konuda daha fazla çalışma yapılmasının ilgili literatürü zenginleştireceği düşünülmektedir (Higgins, ve Gallagher, 2009; Mahoney, 2009, Ergüner Tekinalp, 2016). Bu çalışmada pozitif psikolojiye kuramsal alt yapı olabileceği düşüncesiyle, Adleryan kuramın pozitif psikoloji ile birlikte liderlik üzerindeki etkilerinin incelenmesi, konuya yeni bir bakış açısı sağlaması anlamında alan yazına katkısı hedeflenmiştir.

2.2. Liderlik

Liderlik konusunda çok sayıda tanım olmakla birlikte en sık kullanılan liderlik tanımlarından biri, Jago (1982) 'nun liderlik tanımıdır; “Örgütlenmiş bir grubun üyelerini, grup amaçlarına ulaşılması doğrultusunda zorlayıcı olmayan bir şekilde etkileyip eşgüdümlemek.” Bir başka tanıma göre ise liderlik; “Bireyler tarafından gerçekleştirilen ve diğer bireylerin ortaklaşa yaratılan vizyona dönük olarak bir araya gelmesini, istekli ve coşkulu olarak ortak hedefleri benimsemesini ve bu hedeflerin gerçekleşebilmesi için güçlenerek bütün varlıkları ile katkıda bulunmasını sağlayan enerjik bir süreç” olarak ifade edilmiştir. (Kesken ve Ayyıldız, 2008: 729).

2.2.1 Pozitif Liderlik

1970’li yıllardan beri liderlik türleri arasında liderlerin güçlü yönlerine odaklanılmış “dönüşümcü liderlik, hizmetkar liderlik, etik liderlik, otantik liderlik, spiritüel liderlik” gibi liderlik türleri ele alınmıştır. Günümüzde ise, pozitif psikoloji akımına olan ilginin artmasıyla birlikte pozitif liderlik konusunda yapılan araştırmaların da ivme kazandığı görülmektedir. Cameron (2008) pozitif liderliği, performansı arttırmaya yönelik yollar arayan, pozitif performansı teşvik eden ve çalışanların erdemlilik, mutluluk gibi olumlu duygularının ortaya çıkmasını sağlayan liderlik olarak tanımlanmaktadır.

Pozitif liderlerin odaklandıkları iki noktadan biri, kişilerin iyi olduğu ve doğru yaptığı şeyleri tespit ederek bunların geliştirilmesi iken; diğeri ise, kişilerin zayıf yönlerini keşfedip bunların güçlendirilmesini sağlamaktır. Aldıkları geri bildirimler sayesinde güçlü yönlerine odaklanılan çalışanların verimlilikleri, işe bağlılıkları ve motivasyonlarında artış olması beklenmektedir (Keskin, 2009).

Pozitif liderler, örgütsel çıktılar ile çalışanlarının temel değerlerini ilişkilendirerek, çalışmanın yarattığı uzun vadeli etkileri tanımlamak ve daha yüksek performans için anlamlılık duygusunu besleyerek örgütsel performansı daha da yükseltmeyi hedeflemektedirler. Pozitif liderler, örgütte her bireyin farklı yönelimi olabileceğini öngörerek, birey özelliklerine göre farklı yöntemler uygulamakta, yükselen pozitif performansı sağlamaya çalışmaktadırlar (Cameron, 2008).

Cameron Pozitif liderliğin üç yönünden söz etmektedir (Cameron, 2008: Aktaran; Savur, 2013:15);

- 1- Pozitif liderler, pozitif yükselen performansı sağlamak amacındadırlar. Bu da örgüt için ortak ve beklenen performansın üstüne çıkılması anlamına gelmektedir.
- 2- Pozitif liderler, takipçileri ile pozitif iletişim içerisinde bulunmaktadırlar. olmaları bir diğer önemli özellikleri olarak görülmektedir. Pozitif liderler olumlu bir önyargı oluşturmakta ya da güç, yetenek ve çalışanın potansiyeli üzerine odaklanmaktadırlar. Engelleri sadece saptamaktan daha çok değiştirmeye, iyimserlik ve dayanıklılık gibi konulara odaklanmaktadırlar. Ancak olumsuz olayları da görmezden gelmeyerek negatif olayların pozitif çevirmektedirler.
- 3- Pozitif liderler, insanlar için en iyi koşulları yaratmaya ve erdemli insanlar topluluğunun oluşmasına odaklanmaktadırlar.

2.3.1. Pozitif Liderlik Stratejileri

2.3.1.1. Pozitif İklim

Cameron (2008), pozitif iklimin ağırlıklı olduğu ortamlarda pozitif duyguların negatif duygulara göre daha yoğun ve baskın olduğunu; neşeli, enerji, iyimser görünen çalışanların pozitif iklimi yansıttığını söylemektedir. Koruyucu ve özendirici duyguların yoğun olduğu pozitif iklimli örgütlerde çalışanların performansı bundan pozitif yönde etkilenmekte ve örgütte pozitif yönde sapma meydana gelmektedir. Olumlu duyguları destekleyen liderler yarattıkları pozitif iklim sayesinde örgütün gelişmesine katkı sağlamaktadır (Cameron: 2008).

2.3.1.2. Pozitif İlişkiler

Pozitif ilişkiler, kişilerin ve toplumların kendilerini geliştirmelerini, zenginleştirmelerini sağlayan öğrenme kaynakları olarak önem arz etmektedir. Pozitif ilişkiler olmadığında bireyler arası çatışmalar ve negatif etkileşimler yaşanması beklenmektedir. Pozitif ilişkiler sayesinde bireyler birbirleriyle iyi geçinmek ve birbirleriyle çatışmak yerine, yararlı olmak önceliği kişiler tarafından tercih edilmektedir. Liderlik açısından bakıldığında ise pozitif lider, örgütte pozitif ortam yaratmaya ve sosyal ilişkilerdeki sorunları çözerken aynı zamanda da olumlu yönde geliştirmeye çabalamaktadır (Cameron: 2008)

2.3.1.3. Pozitif Anlam

Cameron (2008), pozitif liderlerin üç tür anlam ile çalışanlarını ilişkilendirdiğini belirtmektedir. Bunlar; maddiyat, kariyer ve çağrı yönelimleri olarak karşımıza çıkmaktadır. İş yalnızca maddi getirisinden ötürü önemseyen bir çalışan, kişisel memnuniyet sağlayamayacak, işinin dışındaki alanlarda tutku ve ilgisini tatmin etmeye çalışacaktır. Kariyer yönelimli bir çalışan başarı, güç, prestij ve ilerleme kaydetmek amacıyla çalışmakta ve başarıya güdüsü ile motive olmaktadır. Çağrı eğiliminde ise, kişiler maddiyat ya da kariyerde başarı kazanmak yerine fayda sağlama ile güdülenmektedirler. Bu çalışanlar, işlerini içsel fayda sağlamak amacıyla eksiksizce yerine getirmeye çalışmakta ve hep daha iyisini yapmak için çaba sarf etmektedirler. Burada üç tür ilişki tipi dikkat çekmektedir. Birincisi, bireylerin ceza ve ödül sistemine dayalı olarak olumlu davranışlar sergilediği uyum ilişkisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Burada kişisel çıkarlar ön planda olduğu için, yapılan iş içselleştirilmeden yüzeysel bir şekilde gerçekleştirilmektedir. Örgütsel süreç ve kurallara zorunluluk nedeniyle içselleştirilmeden uyulmaktadır. İkincisi ise, çalışanların örgütle ilişkilerini daha yoğun düzeyde yaşayarak motive oldukları kimlik ilişkisi olarak bilinmektedir. Burada çalışan hem kendine hem de örgüte pozitif katkı sağlamak istemekte ve katılımcı bir yaklaşım sergilemektedir. Üçüncüsü ise, örgüt tarafından belirlenen hedeflerin çalışan tarafından mutlak kabul gördüğü, örgüt kültürü ve misyonunun içselleştirildiği içselleştirilmiş ilişki olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu anlamda içselleştirilmiş ilişki içinde olan bireyler yaptıkları işin doğru ve faydalı olduğuna inanmakta ve örgütsel amaçları bireysel amaçları gibi önemsemektedirler. Kişi yaptığı işin derin bir anlam taşıdığı ve önemli olduğu hissiyle çalıştığından bu iş onun için anlamlı hale gelmektedir. Çalışanın stres, depresyon, tatminsizlik gibi olumsuz durumları azalırken; mutluluk, iyimserlik, örgütsel bağlılık, gayret, memnuniyet ve tatmin gibi olumlu duyguları iste artmaktadır. Anlamlılığı artırmayı başarabilen lider, çalışanlarının bireysel çıkarlarının ötesinde örgüt çıkarlarını ve değerlerini ön planda tutmaktadır (Cameron, 2008).

2.3.2.4. Pozitif İletişim

Pozitif iletişimde yapıcı, eleştirel ve düzeltici mesajları içeren, destekleyici stratejiler kullanılırken; onaylayıcı ve pozitif bir üsluba yönelerek olumsuz, eleştirel üsluptan kaçınılmaktadır. Pozitif iletişimde yardımseverlik, destek, takdir, övgü, onay olumlu ifadeler olarak kabul edilirken; alay, eleştiri, tatminsizlik belirten sözler ise olumsuz olarak kabul edilmektedir. Olumlu ifadelerin olumsuz ifadelerle göre performansı arttırdığı birçok çalışmada kanıtlanmıştır. Pozitif iletişime önem veren liderlerin performansın artmasını ve pozitif sapmaların gerçekleşmesini sağladıkları bilinmektedir (Cameron, 2008).

2.4. Adleryan Kuram

Adleryan kuram hümanistlik yönü nedeniyle bireyin seçim yapma özgürlüğüne, yaşamlarına yön vermedeki yaratıcılığına ve bireyler arasındaki eşitliğe dikkat çekmektedir (Carlson vd., 2006; Barlow, Tobin, ve Schmidt, 2009). Bireysel psikolojinin temelinde bireyin kendi hayatını kendi seçimleriyle oluşturup, yönlendirdiği varsayımı yatmaktadır. Bireylerin davranışlarını hedefe yönelik sergilemekte olduklarını düşünen Adler'e göre önemli olan bireyin ne yaşadığından çok yaşadıklarını algılayış ve yorumlayış biçimidir (Corey, 1996; Adler, 1993). Adleryan kuram ile pozitif psikoloji arasındaki benzerliklere dikkat çeken bazı araştırmalarda bu benzerliklerin aşağıdaki gibi sıralandığı görülmektedir (Carlson, vd., 2006; Leak ve Leak, 2006; Sweeney, 1998; Watts, 2012; Aktran; Ergüner Tekinalp, 2016):

-Algılanan olumsuz durumdan algılanan olumlu duruma geçiş arzusu bireylerin temel psikolojik motivasyon arzularıdır (Akdoğan, 2012; Nader, 2008).

- Fenomenolojik bir yaklaşım olarak, bireylerin öznel deneyimleri merkeze alınır (Barlow, vd., 2009).
- Bireyler sosyal bağlamları çerçevesinde değerlendirilir (Carlson, vd., 2006) ve yaşadıkları olayları yorumlama, etkileme, yaratma potansiyellerine vurgu yapılır (Adler, 1931; Corey, 2012).
- Patolojiye değil insanların normal gelişimine odaklanır (Carlson, vd., 2006).
- Tedavi yerine önleyici danışmanlık ve eğitimi savunur ve Bireyin olumlu ve güçlü yanlarına odaklı terapiye vurgu yapılır (Carlson, vd.,2006).
- Aidiyet Adleryan kuramın dikkat çektiği önemli noktalardan biridir (Ansbacher ve Ansbacher, 1956; Mosak ve Maniacci, 1999; Sweeney, 1998).
- Pozitif psikoloji, Adleryan kuram ile benzer şekilde bireyin hedef yönelimliğine, öznel algılarına vurgu yaparak, yaşamlarının kurbanı değil mimarı olmaları yönünde bir anlayış ortaya koymaktadır (Ergüner Tekinalp, 2016:40).

Pozitif yönelimli olduğu düşünülen Adleryan Kuramı daha iyi kavrayabilmek için kuramla ilgili bazı kavramları açıklaması önem taşımaktadır. Bu kavramlar şunlardır: sosyal ilgi, aidiyet, bireyin bütünlüğü ve kişilik yapısı, cesaret ve cesaretlendirme, üstünlük çabası, sosyal eşitliğe ve demokrasiye dayalı ilişkiler, hedef yönelimlilik, yaşam tarzı.

2.4.1. Sosyal İlgi

Tanımlaması güç, karmaşık ve çok yönlü bir kavram olan (Mosak, 1991) sosyal ilgi, en geniş ifadeyle kişinin içinde yaşadığı dünyaya ve birlikte yaşadığı insanlara olan ilgisi olarak tanımlanabilir (Ansbacher, 1982). İyilik, saygı ve diğerlerini koşulsuz kabul ile ifade edilebilen sosyal ilgi; empati, dostluk, insan sevgisi, ve sempati gibi kavramları içermektedir (Kalkan, 2009). Sosyal ilgisi yüksek bireyler kendilerini bir gruba ait hissedebilirken; sosyal ilgiden yoksun bireyler ise diğer insanlar ile işbirliği yapmakta zorlanmakta ve diğerlerini birer düşman ya da rakip olarak görmektedir (Dreikurs, 1957). Yine sosyal ilgisi yüksek bireyler başka insanlara zarar verebilecekleri bir durum söz konusu olduğunda; insanlık görevleri, başkasının haklarını çiğnemek ve suçluluk duygusu gibi düşünce ve hisler nedeniyle ahlak dışı davranmaktan kaçınmaktadır. Kısaca, sağlıklı insanın davranışlarının onun sosyal ilgisi sonucu ahlaki olması beklenmektedir (Edgar, 1986: Aktaran; Akdoğan, 2012). Adler (1991)'e göre yalnızca bireyler değil toplumlar da ancak gelişmiş bir sosyal ilgi ile ilerleyebileceklerdir.

2.4.2. Aidiyet

Adler (1964), insanın toplumun bir parçası olması sebebiyle toplumla birey arasındaki sosyal bağların bireyin mutluluk ve başarısının önemli bir göstergesi olduğunu söylemektedir. Birey, aile ve toplum açısından önemli olan aidiyet duygusu, ilişkili olma ve sosyal-duygusal bağlılığın bir bileşeni olarak kabul edilmekte ve aynı zamanda sosyal bağları temellendirip güçlendirmek adına önemli bir değişkendir (Hill, 2006). Bireyler yaşadıkları sosyal çevreye göre değerlendirilmektedir ve bu çevre içerisinde en önemli kabul edileni olarak aile bilinmektedir (Carlson, vd., 2006). Pozitif psikoloji alanında yapılan çalışmalar aidiyet duygusunun bireyin fiziksel ve ruhsal sağlığı açısından oldukça önemli bir değişken olduğunu göstermektedir (Mellor, Stokes, Firth ve Hayashi, 2008; Stager, ve Kashdan, 2009; Resnick ve Harris, 1993; Young, Russell ve Powers, 2004; Walton ve Cohen, 2011: Aktaran; Ergüner Tekinalp, 2016)

2.4.3. Bireyin Bütünlüğü ve Kişilik Yapısı

Bireyi parçalar halinde inceleyerek anlamamanın mümkün olmadığını savunan Adler (1991) kişiliğin ve bireyin birbiriyle uyumlu bir bütün olması düşüncesini Bireysel Psikoloji'nin en temel varsayımı olarak görmektedir. Adler, bireyin bütünlüğünü oluşturan unsurun bireyin yaşam tarzı olduğunu söylemektedir (Adler, 1982). Bu düşünceye göre birey, kendi içinde bir

bütün olmakla birlikte aynı zamanda içinde bulunduğu çevre ve koşullar da önemlidir (Adler, 1982; Dreikurs, 1977; Sonstegard, 1998b; Aktaran; Akdoğan, 2012). Bütüncül bir yaklaşım olan Adleryan kuramda, insanlar yaşadıkları çevre ve sosyal çevre ile birlikte değerlendirilmektedir. Yaşanılan zaman diliminin, çağın, kültürün, kalıtımın, doğum anı ve cinsiyetin davranış ve tutumları şekillendirdiği varsayımıyla insana yaklaşılmaktadır (Sonstegard, 1998b)

2.4.4. Cesaret ve Cesaretlendirme

Mosak'a göre cesaret; *“sonucun ne olacağına bilinmediği ya da olumsuz sonuç da çıkabileceğinin bilinerek kişinin girişimde bulunması ve risk alabilmesidir”* (Mosak, 1989: 68). Birçok uygulamacı ve kuramcı tarafından önemine dikkat çekilen “cesaretlendirme” kavramı ise (Young, 1992) pozitif psikolojinin inceleme alanı kapsamında yer alan bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır (Seligman ve Csikszentmihalyi, 2000). Ancak kavram ilk kez Adler tarafından bireysel psikoloji kuramı içerisinde detaylıca ele alınmış, tanımlanmıştır (Young, 1992; Meredith ve Evans, 1990). Adleryan kuramı benimseyen psikolojik danışmanlar, bireylerin korkuları, şikayetleri, yetersizleri gibi olumsuz yönleri üzerinde durmayarak, kişinin yaşamın zorlukları ile başa çıkabilmesi için ihtiyacı olan güveni kazanması yönünde onu cesaretlendirme yolunu seçmektedirler (Sweeney, 1989). Cesaretlendirme, bireyin yetersizliklerinden korkma ya da statüsünü kaybetme kaygısı olmadan içsel potansiyelini görmesini ve yaşamının işlevsiz yanından önemli ve anlamlı alanlara enerjisini kaydırmasını sağlamaktadır (Dreikurs, 1956).

Cesaretlendirme kavramının temelinde psikolojik danışmanların, danışanlarının amaçlarını yerine getirebilme potansiyellerine duydukları inanç yatmaktadır (Cheston, 2000). Adler (2003)'e göre yaşamları süresince yeterince cesaretlendirilmemiş kişiler hayata pozitif yollardan bağlanma imkanı bulamayan, sosyal hayata yıkıcı birtakım yöntemlerle girmeye çalışan kişilerdir. Cesaretlendirme, terapi sırasında, danışanların şiddet eğilimlerini azaltabilecek ve içsel odaklı kişiler olmaları yönünde etki etmektedir (Adler, 1917, Aktaran: McClain, 2005).

Bireyin sosyal ilgi niteliğindeki davranışlarını sergileyebilmesi cesaret ile ilgilidir (Kaya vd., 2004). Adler'e göre cesareti azalmış olan birey yaşamın işe yaramayan kısmındadır (Topses, 2003). Adleryan terapilerin en ayırt edici yönü ve en temel müdahale biçimi cesaretlendirmedir (Corey, 2008, Sweeney, 1989).

2.4.5. Üstünlük Çabası

Bireylerin kendilerini olumsuz durumdan olumlu duruma getirmek için sürekli sarf etmekte oldukları çabaya üstünlük çabası denmektedir (Adler, 1964). Doğuştan gelen bu çabalar, insanın gelişerek yaşamını sürdürebilmesi için gereklidir (Adler, 2012). Kişiliğin temel özelliği kabul edilen üstünlük çabası, bireyin o anda bulunduğu durumun üstüne çıkabilmesi dışında topluluğunun gelişimine de katkı sağlamaktadır (Corey, 2008). Üstünlük çabası, yalnızca başkalarına göre üstün olmak değil aynı zamanda başkalarıyla işbirliği içerisinde olarak daha iyiye ulaşmayı da ifade etmesi bakımından sosyal ilgi kavramıyla yakından ilişkili kabul edilmektedir (John, 2011; Rasmussen, 2010; Watts, 2012).

Pozitif psikoloji bağlamında bireyin değişimine ve gelişimine destek olan bir mekanizma olarak ele alınabilecek olan üstünlük çabası, pozitif psikolojik sermaye bileşenlerinin (umut, iyimserlik, öz yeterlilik, dayanıklılık) incelenmesinde ve uygulanmasında yön gösterici niteliktedir.

2.4.6. Sosyal Eşitliğe ve Demokrasiye Dayalı İlişkiler

Adleryan kuram kişinin sosyal sorumluluklarını ruh sağlığının temeli olarak görmekte ve sosyal eşitliğe ve adalete inanmakta olan iyimser bir kuram olarak karşımıza çıkmaktadır (Sweeney, 1998; Watts, 2000). Adleryan psikoterapi danışanlara deneyici bir zihniyete ve eleştirel bakış açısına sahip olmak, esnek ve açık fikirli olmak, hoşgörülü ve uzlaşmacı yaklaşmak, güven ve sorumluluk duymak gibi özellikler kazandırmak amacıyla gerçekleştirilmektedir (Gould, 1988: 285-305). Burada asıl amaç söz konusu özellikleri edinen bireyin demokrat bir karaktere bürünmesini sağlamaktır ve bu amaçla sosyal eşitlik, işbirliği, saygılı davranma, sorumluluk bilinci ve katkı sağlama gibi değerler üzerinde durulmaktadır (Adler, 2006: s. 17).

2.4.7. Hedef Yönelimlilik (Teleolojik Anlayış)

Bireysel Psikoloji sosyoteolojik anlayışa sahiptir. Teleoloji, insanların duygu ve davranışlarının belli bir hedef doğrultusunda şekillendiren, amaçları olan ve bu doğrultuda çaba sarf eden sosyal bir varlık olduğunu açıklayan felsefi bir terimdir. Bu anlamda Adleryan kuram insanın gerçek dünya karşısında yorum yapabilen, kendi seçimlerini kendi yapabilen, yaratıcı, hedeflerini başkaları değil kendisi belirleyen ve ancak sosyal çevresinde değerlendirilebilecek bir varlık olduğunu savunmaktadır (Sonstegard, 1998b). Bu anlamda Adleryan kuram rasyonel dayanağı olmayan, iç güdülerle ya da kalıtımla ilgili varsayımlara karşı bir duruş sergilemektedir (Adler, 1991).

Adleryan Yaklaşım insanı harekete geçiren temel güdüleyicinin, doğuştan getirdiği yetersizlikleri gidermek yönünde belirlediği hedef olduğunu varsaymaktadır (Adler, 2004; Corey, 1996; Dreikurs, 1977; Mosak ve LeFevre, 1976; Shulman, 1962). Adler (2004), bireyin yaratıcılığının kısa ve uzun dönemli hedefleri için çaba gösterme ile ortaya çıkacağını savunmaktadır. Özellikle uzun dönemli hedefler bireyi kendini gerçekleştirme ya da mükemmeliyetçi davranması yönünde güdülemektedir (Sonstegard, 1998b).

2.4.8. Yaşam Tarzı

Yaşam tarzı bireyin amaçlarını, kendine, başkalarına ve dünyaya ilişkin tutum ve görüşlerini, düşünme, davranma, hissetme şekillerini, benlik algısını ve ideallerini, temel hedeflerini yansıtmakta ve hedeflerine yönelik alışılmış davranış kalıplarını içermektedir (Altıntaş ve Gültekin, 2005; John, 2011). Yaşam tarzı bireyin bakış açısını ve temel inançlarını yansıtmaktadır (Mosak, 1972).

Adler yaşam tarzının çocukluk dönemlerinin ilk dört beş yılında atıldığını, beş yaşının sonuna doğru her çocuğun davranışlarının tutarlı olduğunu, sorunlara ve ödevlere karşı kendilerine özgü bir üslup geliştirdiklerini savunmaktadır (Adler, 2004; Adler, 2008). Bunun dışında aile ilişkileri, psikoloji, doğum anı gibi etkenler de yaşam tarzının belirlenmesinde rol oynamaktadır (John, 2011). Adleryan kurama göre bireylerin yaşadıklarından ziyade yaşadıklarını algılama ve deneyimleme biçimleri yaşam tarzlarını belirlemektedir (Diener ve Diener, 2000).

Adler (2009c)'e göre insanların davranışlarını yaşam tarzları sayesinde tahminlemek mümkündür çünkü insanların duygu ve yönelimleri yaşam tarzlarına uygun olmaktadır. Örneğin; nevrotik bir danışanı anlamanın en iyi yolu onun yaşam tarzını incelemektir (Adler, 2008). Adler bireyin toplumla etkileşiminin oldukça önemli olduğuna vurgu yapar çünkü yaşam tarzının toplumda inşa edildiğini düşünmektedir. Ona göre farklı kişilik özelliklerine sahip her bir bireyin sergileyeceği potansiyel, düşünce yapısı, yaratıcı benliği farklı olacağı için her biri farklı yaşam tarzlarına sahip olacaktır (Adler, 1964: 258).

Pozitif psikoloji alanında, özellikle mutluluk ve kişilik (örn. Austin, Saklofske, ve Egan, 2005; Diener ve Biswas-Diener, 2000; Steel, Schmidt, ve Shultz, 2008) üzerine yapılan araştırmalara bakıldığında; yaşam tarzı kavramı, kişilik ile mutluluk arasındaki ilişkinin anlaşılması açısından kuramsal bir çerçeveye oturtulabilir.

Pozitif psikolojinin çalışma alanına giren minnettarlık, öz anlayış, affetme, kendini bağışlama vb. konuların daha iyi anlaşılıp bireysel farklılıklar düzeyinde değerlendirilmesi açısından yaşam tarzını iyi anlamak gerekmektedir (Ergüner Tekinalp, 2016:40).

3. Araştırmanın Amacı, Önemi, Kapsamı ve Yöntemi

3.1. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın temel amacı pozitif psikoloji ve liderlik ile Adleryan kuram arasındaki ilişkileri, Mustafa Kemal Atatürk'ün üstün başarılı liderliği üzerinden incelemek ve Adleryan Kuramının liderlik ile ilişkisini incelemektir. Ayrıca Adleryan kuramı temel alarak, alan yazına insancıl kuramların pozitif psikoloji bakışıyla değerlendirildiği bir çalışma kazandırmaktır.

3.2. Araştırmanın Kapsamı

Çalışmanın örneklemini Atatürk'ün yazdığı Nutuk kitabı, 10. Yıl Nutuk metni ve vecizelerini kapsamaktadır. Araştırmanın örnekleminin sadece Nutuk, 10. Yıl Nuktu ve vecizeleri kapsıyor olması bir kısıt olarak düşünülmelidir. Farklı çalışmalarda Atatürk'ün hakkında yazılan kitaplar, makaleler, hakkında söylenenler ve yazılanlar gibi çok sayıda belge de incelenebilir. Araştırmanın bir diğer kısıtı da yaşamayan bir lider üzerinde çalışılmasından kaynaklı olarak yüz yüze görüşme olanağının olmaması olarak kabul edilebilir. Yazında, bir yandan pozitif psikoloji ile Adleryan kuram arasındaki ilişkiye değinen yeterli sayıda çalışma olmaması diğer yandan ise Atatürk'ün pozitif liderliğini ya da Adleryan kuramı temel alan liderlik çalışmalarının sayıca yetersizliği bu çalışmanın yapılmasını özendirmiştir.

3.3. Araştırmanın Yöntemi

Bu araştırmada Atatürk'ün yazmış olduğu Nutuk kitabı, vecizeleri ve Onuncu Yıl Nutku içerik analizi yöntemiyle değerlendirilmiştir. Araştırma konusu olan pozitif psikoloji, pozitif liderlik ve Adleryan kuram ile ilgili ana temalar belirlenerek sınıflandırılmıştır. Daha sonra söz konusu örneklerden bu temaları açıklayan ifadeler saptanmış, tablolştırılmış ve Atatürk'ün pozitif liderliği ile ilişkilendirilmiştir.

4. Bulgular

Atatürk'ün pozitif, bireysel ve insancıl yönelimlerinin analizi için onun Onuncu Yıl Nutku, Vecizeleri ve Nutuk kitabı pozitif psikoloji, pozitif liderlik ve Adleryan kuram bağlamında incelenerek, belirlenen bulguların sistematik dökümü yapılmıştır.

4.1. Atatürk'ün Söylemlerinin Pozitif Psikoloji ve Adleryan Kuram Bağlamında İçerik Analizi

Pozitif psikoloji ile ilgili ana temalarda Seligman'ın sınıflandırması temel alınmıştır. Bunlar: bilgelik ve bilgi, cesaret, insanlık ve sevgi, adalet, ılımlılık, aşkınlık olarak belirlenmiştir. Alt temalar ise şu şekilde belirlenmiştir: öğrenme aşkı, ilgi, muhakeme, eleştirel düşünme, açık fikirlilik, pratik zeka, yaratıcılık, özgünlük, toplumsal zeka, bireysel zeka, duygusal zeka, bakış açısı, yiğitlik ve yüreklilik, çalışkanlık, azim, çaba, sebat, doğruluk, dürüstlük, güvenilirlik, nezaket ve cömertlik, sevme ve sevmeye izin verme, karşılıklı bağlılık, samimiyet, vatandaşlık, sadakat, görev, takım çalışması, eşitlik, hakkaniyet, önderlik, bağışlama, merhamet, alçak gönüllülük, basiret, temkinli olma, öz kontrol, şaşkınlık, merak, şevk, tutku, coşku.

Adleryan kuram ile ilgili ana temalar: sosyal ilgi, aidiyet, bireyin bütünlüğü ve kişilik yapısı, cesaret ve cesaretlendirme, üstünlük (başarma) çabası, birey-toplum arasında eşitlik ve demokrasiye dayalı ilişkiler, hedef yönelimlilik, yaşam tarzı olarak belirlenmiştir. Alt temalar ise şunlardır; Empati, sempati, dostluk, insan sevgisi, iyilik, saygı, koşulsuz kabul, toplum

		<p>➤ <i>Hatıra defterini "fazladan ve gece kılınan namazların sevabını anlatan hadislerle dolduran bu sorumlu sekreter, doğu illerimizde dinî kıskırtmalarda bulunurken, partisinin programını uygulamıyor muydu? Mâsum halka, beş vakit namazdan başka, geceleri de fazla namaz kılmayı vaaz ve nasihat eden, belki de ömründe hiç namaz kılmamış olan bir politikacı olursa, bu hareketin hedefi anlaşılabilir olur mu (s. 634). Hükümet ve düşmanlar benim şahsımı millete karşı bir silah gibi kullanıyordu. Bu sebeple 24 Nisan 1920 günü, gizli bir oturumda Meclise bu durumu açıkladım. Başkanlık seçiminde bunun da bir sakınca olarak dikkate alınmasını ve yalnız millet ve memleketin selameti düşünülerek oy ve kararlarının isabetle verilmesini rica ettim (s. 313).</i></p>
	Muhakeme	
	Eleştirel Düşünme	<p>➤ <i>"Bugün vatanımızda bir milli kudret varsa, o cereyan, felaketlerden ders alan ulusun kalp ve dimağından doğmuştur.</i></p>
	Açık Fikirlilik	<p>➤ <i>"Samimi ve meşru olmak şartıyla her fikre hürmet ederiz. Fikirler, şiddetle, top ve tüfekle öldürülemez."</i></p> <p>➤ <i>"Kadınlarımızın genel görev ve çalışmalarında paylarına düşen işlerden başka, en önemli, en hayırlı, en faziletli bir ödevleri de "iyi anne" olmalarıdır."</i></p>
	Pratik Zeka	<p>➤ <i>"Efendiler, Başkomutan Savaşı'nın sonuna kadar her gün büyük başarılarla gelişen taarruzumuzu, resmî bildirimlerde pek önemsiz harekâttan ibaret gösteriyorduk. Maksudumuz, durumu mümkün olduğu kadar dünyadan gizlemektir. Çünkü, düşman ordusunu tamamen yok edeceğimizden emindik. Bunu anlayıp, düşman ordusunu felaketten kurtarmak isteyeceklerin yeni girişimlerine meydan vermemeyi uygun görmüştük (s. 481)."</i></p>
	Yaratıcılık	<p>➤ <i>"Kuşku yok ki, bizim milletimizin kişiliği de bütün kişilikler gibi yükselmeye, istenilen biçime dönüşmeye uygundur. Fakat kendisi olmak koşuluyla."</i></p>
	Özgünlük	<p>➤ <i>"Hiçbir millet aynen diğer bir milletin taklitçisi olmamalıdır. Çünkü bir millet, ne taklit ettiği milletin aynı olabilir, ne de kendi milliyetçiliği içinde kalabilir."</i></p> <p>➤ <i>"Milli benliğini bilmeyen milletler başka milletlere yem olurlar."</i></p> <p>➤ <i>"Ben başkalarının yaptığı ilkelere değil, ancak kendi ilkelere uyarım."</i></p>
	Toplumsal Zekâ	<p>➤ <i>"Merhum Kerim Paşa'nın pek hoşlandığını bildiğim bir ifadeyle "Büyük Hazret" diye söze başladım (s. 146)."</i></p>

	Bireysel Zekâ Duygusal Zekâ	<ul style="list-style-type: none"> ➤ “Her şeyden önce manevi gücün, kalp ve vicdan gücünün yüksek tutulması şarttır (s. 266).” ➤ “Bu kaçınılmaz tarihi akışı daha başlangıçta ben de görmüş ve sezmiştim. Ancak sonuna kadar devam etmiş olan bu sezgimizi başlangıçta bütün yönleri ile açığa vurup ifade etmedik. Gelecekteki ihtimaller üzerinde fazla konuşmak, giriştiğimiz gerçek ve maddi mücadeleye hayali bir macera niteliği verebilirdi (s.16). ”
	Bakış Açısı	<ul style="list-style-type: none"> ➤ “Türkiye’yi, böyle yanlış yollarda çökme ve yok olma uçurumuna sürükleyenlerin elinden kurtarmak lâzımdır. Bunun için bulunmuş bir gerçek vardır. O gerçek şudur: Türkiye’nin düşünen kafalarını yepyeni bir imanla donatmak. Bütün millete taptaze bir manevi güç vermek (s. 452).” ➤ “Sanatsız kalan bir milletin hayat damarlarından biri kopmuş demektir.” ➤ “Felaketler insanları, zeki milletleri daima azimli ve yeni hamlelere sevkeder.”
CESARET	Yiğitlik ve Yüreklilik	<ul style="list-style-type: none"> ➤ “Görülüyor ki verdiğimiz kararın uygulanmasını sağlayabilmek için milletin henüz alışkın olmadığı bazı konulara dokunmak gerekiyordu. Ortaya atılmasında kamuoyu bakımından büyük sakıncalar doğuracağı sanılan konuların dile getirilmesinde kaçınılmaz bir zorunluluk vardı. Osmanlı Hükümeti’ne, Osmanlı Padişahına ve Müslümanların halifesine baş kaldırmak, bütün milleti ve orduyu ayaklandırmak gerekiyordu (s. 15).” ➤ “Güçsüz ve korkak insanlar, herhangi bir felâket karşısında milletin de uyuşukluğa düşmesine ve çekingen bir duruma gelmesine yol açarlar (s. 452).” ➤ “Savunma hattı yoktur, savunma sathı(alanı) vardır. O satıh bütün vatandır. Vatanın her karış toprağı vatandaşın kanıyla ıslanmadıkça terk olunamaz. Onun için küçük büyük her birlik bulunduğu mevziden atılabilir. Fakat küçük büyük her birlik, ilk durabildiği noktada yeniden düşmana cephe kurup savaşa devam eder. Yanındaki birliğin çekilmeye mecbur olduğunu gören birlikler ona tâbi olamaz. Bulduğu mevzide sonuna kadar dayanmaya ve karşı koymaya mecburdur (s. 437).” ➤ “Efendiler, diğer bir görevim de, ordu içinde, muharebe safları arasında bizzat muharebeye katılmak ve savaşı bizzat yönetmekti. Bunu da gücümün yettiği ölçüde, hatta bir kaza sonucu sol kaburga kemiklerimden birinin

		<p><i>kırılmış olmasına rağmen, bütün varlığımla, en iyi şekilde yapmaya çalıştığımı sanırım (s. 438).”</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ <i>“Yetkim ve rütbem yetmediği halde Paşa’yı bütün subayların önünde acı bir şekilde eleştirmiştim (s. 318).”</i> ➤ <i>“Efendiler, yabancıların teklifine ve onu gerçekleştirmeye kalkışan hükümetin istek ve emrine, milletçe de Kuvayı Milliyece de boyun eğilmeyeceği şüphesizdi (s. 280).”</i> ➤ <i>“O halde karar? Tehlikeyi göze alıp yola devam etmek. Başka çaremiz de yoktu.”</i> ➤ <i>“Korkmamak için insan haysiyetinin ve milli gururun saldırıya uğramayacağı çevre ve şartlar içinde bulunmak gerekir. Buna değer vermeyenlerin, aslında bir insan için, bir millet için, hiçbir saldırıya uğratılmaksızın korunabilmesi, en büyük namus borcu olan kutsal kavramlar üzerinde, çoktan saygısız ve duygusuz oldukları yargısına hak kazandırmaktadır (s. 263).”</i>
	<p>Çalışkanlık Azim Gayret Sebat</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ <i>“İstiklalimizi kazanıncaya kadar bütün milletle birlikte fedakarca çalışacağıma inancım üzerine yemin ettim. Artık benim için Anadolu’dan hiçbir yere gitmemek kararı kesindir.”</i> ➤ <i>“İşte sessiz sedasız, vatan için çalışan ve tek başına bendenizin tertemiz gayreti ile başarılan büyük olay budur (s. 148).”</i> ➤ <i>“Millet, güçlü, her şeyi kavramış ve tuttuğu yolda kesin kararlıdır. Milli mücadele hızlı bir gelişme seyrindedir (s. 148).”</i> ➤ <i>“Bir millet varlığını ve istiklalini kurtarabilmek için düşünülebilen her türlü teşebbüs ve fedakarlığı yaptıktan sonra başarıya ulaşır. Ya başaramazsa demek, o milletin ölmüş olduğu hükmüne varmak demektir. Öyle ise millet yaşadıkça ve fedakarca teşebbüslerine devam ettikçe başarısızlık da söz konusu olamaz (s. 137).”</i> ➤ <i>“Hiçbir şeye ihtiyacımız yok, yalnız bir şeye ihtiyacımız vardır; çalışkan olmak!”</i> ➤ <i>“Kurtulmak ve yaşamak için çalışan, çalışmak zorunda olan bir halkız. Bundan dolayı her birimizin hakkı vardır, yetkisi vardır. Fakat çalışmak sayesinde bir hakkı kazanırız. Yoksa arka üstü yatmak ve ömrünü çalışmadan geçirmek isteyen insanların bizim toplumumuzda yeri yoktur, hakkı yoktur.”</i> <p><i>“Türk gençliği amaca, bizim yüksek ülkümüze, durmadan, yorulmadan yürüyecektir.”</i></p>

İNSANLIK VE SEVGİ	Doğruluk Dürüstlük	➤ “Memleketin kurtuluşunu sağlayabilmek için dürüstlük ve içtenlikle düşünenlerin, akıl ve vicdan bakımından yapmaya mecbur oldukları akla gelebilecek her şeyi yapmaya çalışıyoruz. Yalnız bir şey yapmıyoruz. Milli teşkilatı dağıtmıyoruz. Tek kabahatimiz budur.”
	Güvenilirlik	➤ “O günlerdeki duygu ve düşüncelerimden kaynaklanan görüşlerimi, kendimi bugünün etkilerine kaptırmaktan çekinerek belirtmek için o tarihte verdiğim cevabı olduğu gibi bildirmeyi tercih ederim (s.121).” ➤ “Düşündüklerime ve yaptıklarına sarsılmaz inancı olduğunu bildiriyor (s. 21).”
	Nezaket Cömertlik	➤ “Bugünlerde, yurdumuzdaki Hristiyan halka karşı göstereceğimiz insanca davranışın değeri pek büyük olduğu gibi hiçbir yabancı hükümetin açıktan veya dolaylı yoldan yardımını görmeyen Hristiyan halkın tam bir huzur ve sakinlik içinde yaşamaya devam etmeleri, ırkımızın yaratılıştan bezenmiş olduğu medeni yeteneğine kesin bir delil olacaktır (s. 295).”
İLİMLİLİK	Vatandaşlık Görev Sadakat Takım Çalışması	➤ “Konuşmalarım ve uyarmalarım memleketin her tarafında büyük bir samimiyet ve güvenle karşılandı. Bütün millet ilan ettiğim ilkeleri tamamen benimsedi, bu ilkelere hatta şahsıma muhalefet edeceklerin milletçe milletvekilliğine seçilmesine imkan kalmadığı anlaşıldı (s. 522).” ➤ “Bu manzara, Sivas’ın saygıdeğer halkının ve Sivas’ta bulunan kahraman subay ve askerlerimizin bana ne kadar bağlı ve sevgi ile dolu olduğunu gösteren canlı bir tanık idi (s.33).” ➤ “Her safhasıyla düşünülmüş, hazırlanmış, idare edilmiş ve zaferle sonuçlandırılmış olan bu harekât Türk ordusunun, Türk subay ve komuta heyetinin yüksek kudret ve kahramanlığını tarihe bir kere daha geçiren muazzam bir eserdir. Bu eser, Türk milletinin hürriyet ve istiklâl düşüncesinin ölümsüz bir âbidesidir. Bu eseri yaratan bir milletin evladı, bir ordunun başkomutanı olduğumdan, mutluluk ve bahtiyarlığım sonsuzdur (s. 483).” ➤ “Beni görmek demek ille yüzümü görmek değildir. Benim düşüncelerimi, benim duygularımı anlıyorsanız bu yeter.” ➤ “Samimiyetin lisanı yoktur. Samimiyet sözlerle açıklanamaz. O, gözlerden ve tavırlardan anlaşılır.”

		<ul style="list-style-type: none"> ➤ “Türk milleti kendisi için, kendi geleceği ve kurtuluşu için çalışan kimseleri ve kurullan zorluk karşısında bırakmayacak kadar yüksek vatanseverlik ve yüksek onur duygusuyla doludur.” ➤ “Ben düşündüklerimi, sevdiğime olduğu gibi söylerim. Aynı zamanda gerekli olmayan bir sırı kalbimde taşımak kudretinde olmayan bir adamım. Çünkü ben, bir halk adamıyım. Ben düşündüklerimi daima halkın önünde söylemeliyim. Yanlışım varsa halk beni yalanlar. Fakat şimdiye kadar bu açık konuşmada halkın beni yalanladığını görmedim.”
Eşitlik Hakkaniyet		<ul style="list-style-type: none"> ➤ “Daha önce ileri sürülmüş olan düşünce ve görüşler dolayısıyla aynı şekilde yazılan şeylerin Heyet-i Temsiliye'nin kararına dayandığını belirterek yazılmasına oy birliği ile karar verdiler. Şahsımla ilgili olduğu için bu görüşmede tarafsız kalmayı uygun buldum (s. 122).” ➤ “Adalet gücü bağımsız olmayan bir milletin, devlet halinde varlığı kabul olunamaz.”
Önderlik		<ul style="list-style-type: none"> ➤ “Efendiler, tarih itiraz edilemez bir şekilde ispatlamıştır ki, büyük davalarda başarı için sarsılmaz bir yetenek ve güce sahip bir önderin varlığı şarttır (s. 53).” ➤ “Söz konusu görev, resmî makam ve üniformaya sığınarak, el altından yürütülebilecek türden değildir. Bu tarz bir dereceye kadar sürdürülebilir. Fakat, artık, o devir geçmiştir. Açıkça ortaya çıkmak ve milletin hakları adına gür sesle bağırarak ve bütün milleti bu sese ortak etmek lâzımdır.”
Bağışlama Merhamet		<ul style="list-style-type: none"> ➤ Ben bu kişiyi, Erzurum Kongresi'ndeki ilişkisinin hatırasına saygı duyarak, yalnız gerekli uyarı ve nasihatlerde bulunmakla yetinmiş ve serbest bırakmışım (s. 150).”
Alçak Gönüllülük		<ul style="list-style-type: none"> ➤ “Merhum Kerim Paşa'nın pek hoşlandığını bildiğim bir ifadeyle “Büyük Hazret” diye söze başladım (s. 146).”
Basiret Temkin Öz Kontrol		<ul style="list-style-type: none"> ➤ “Daha Amasya'da iken Sivas'a gelen bütün yollar üzerinde uzaktan ve yakından her türlü askeri tedbir ve tertipleri aldırılmayı da dikkatli olmanın gereği saymışım (s. 58). ➤ Başvurma yeri ve yetki konusunda daha akla yatkın bir görüşünüz varsa lütfen bildiriniz (s. 120). “ ➤ “Bu görüşün ve bu mantığın taşıdığı anlam ve özü Rauf Bey'in bu günkü gayret ve çalışmaları pek güzel göstermektedir. Fakat, biz bunu anlamak için bugünlere

		<p><i>kadar beklemek gafletinde kalamazdık. Bundan dolayı bizi mazur görsünler (s. 624).”</i></p> <p>➤ <i>“Felaket başa gelmeden evvel, onu önleyecek ve ona karşı savunulacak gerekleri düşünmek lazımdır. Geldikten sonra dövünmenin faydası yoktur.”</i></p>
AŞKINLIK	Şaşkınlık Merak	<p>➤ <i>“Ben bu kuvveti yeterli gördüm. Hatta süvari ve topçu alayının yalnız subayları yeterli olabilirdi. Ne var ki, özel durumu ve maneviyatını anlamak istiyordum (s.96).”</i></p>
	Şevk Tutku Coşku	<p>➤ <i>Durum, tarafımdan ordulara ve millete duyuruldu. Bu tarihten sonra resmi sıfat ve yetkilerden sıyrılmış olarak, yalnız milletin sevgi ve fedakarlığına güvenerek ve onun tükenmez feyiz ve kudret kaynağından ilham ve güç alarak vicdani görevimize devam ettik (s. 37).</i></p> <p>➤ <i>“Temel ilke, Türk milletinin haysiyetli ve şerefli bir millet olarak yaşamasıdır. Bu ilke ancak tam istiklale sahip olmakla gerçekleştirilebilir. Ne kadar zengin ve bolluk içinde olursa olsun, bağımsızlıktan yoksun bir millet, medeni insanlık dünyası karşısında uşak olmak konumundan yüksek bir davranışa layık görülemez. Türk’ün haysiyeti, gururu ve kabiliyeti çok yüksek ve büyüktür. Böyle bir millet esir yaşamaktansa ölsün daha iyidir.. O halde ya istiklal ya ölüm (s. 14).”</i></p>

Kaynak: Seligman (2007, 156-176) ’in sınıflandırması ile Atatürk’ün Nutuk, Onuncu Yıl Nutku ve vecizelerinden alıntılanan ifadeler eşleştirilmiştir.

B- Adleryan Kuram İle İlgili Ana Temalar

Tablo 2: Atatürk’ün Söylemlerinin Adleryan Kuram Temaları ile Karşılaştırılması

Erdem	İmza Gücü	Atatürk’ün Söylemleri
SOSYAL İLGI	Empati	<p>➤ <i>“Canlarının ve bağımsızlıklarının korunmasından başka bir şey istemeyen Müslümanlara karşı uygulanan bu zulüm ve yok etme politikası medeni insanlığın dikkatini çekecek ve onları insafa getirecek nitelikte iken, aksinin yapıldığını iddia ederek ondan vazgeçilmesini isteme gibi bir teklif nasıl ciddi olarak kabul edilebilirdi (s. 278)?”</i></p>
	Sempati	<p>➤ <i>“Hiçbir sözümde milletime karşı geri alma durumunda kalmadım. Onları söylerken bir hayal peşinde koşan gibi, hayal şakıyan bir şair gibi değil, onları söylemekliğim bu milletteki kabiliyet unsurlarını bilmekliğimden idi.”</i></p> <p>➤ <i>“Milletimiz çok büyüktür. Hiç korkmayalım. O, esaret ve aşağılığı kabul etmez.”</i></p>

Dostluk İnsan Sevgisi İyilik Saygı Koşulsuz Kabul	<ul style="list-style-type: none"> ➤ “Bendenizin kamu yararı ile ilgili iş ve hareketlerimizde şahsi görüşlerimle değil bütün saygıdeğer arkadaşlarımdan vicdan ve gönül birliği ile hareketi tercih ettiğim, siz kardeşimce de bilinmektedir. Bununla birlikte bu hususta siz kardeşimin hatırına gelebilecek daha başka düşünceleri de bildirmenizi bekler, üstün saygı ve samimiyetle gözlerinizden öperim kardeşim (s. 123).” ➤ “Saygısızlığın, saldırının küçüğü, büyüğü yoktur.” ➤ “Söz konusu olan vatansa, gerisi teferruat.”
Toplum Çıkarını Bireysel Çıkarın Önünde Tutma Ahlaki tavırlar Sorumluluk bilinci	<ul style="list-style-type: none"> ➤ “Durum, tarafımdan ordulara ve millete duyuruldu. Bu tarihten sonra resmi sıfat ve yetkilerden sıyrılmış olarak, yalnız milletin sevgi ve fedakarlığına güvenerek ve onun tükenmez feyiz ve kudret kaynağından ilham ve güç alarak vicdani görevimize devam ettik (s. 37).” ➤ “Oysa, bütün vatanın ve koskoca bir milletin ölüm kalım davası söz konusu olurken, vatanseverim diyenlerin kendi sonlarını düşünmelerinin yeri var mıydı (s.53)?” ➤ “Memleketin ve milli gayenin yüksek çıkarları adına ben de Başkomutanlık görevini yürütmeye devam kararını verdim (s. 464).” ➤ “Artık vatan ve milletle hiçbir vicdan ve fikir bağlantısı kalmamış bir sürü delinin, devlet ve milletin bağımsızlık ve haysiyetinin koruyucusu konumunda bulundurulmasına nasıl göz yumulabilirdi (s.15).” ➤ “Ben milletimin vicdanında ve geleceğinde hissettiğim büyük gelişme yeteneğini, bir milli sır gibi vicdanımda taşıyarak, yavaş yavaş bütün bir topluma uygulamak zorunluluğunda idim (s. 17).” ➤ “Bu ulusa ve ülkeye hizmet görevi bitmeyecektir.” ➤ “Herkes ulusal görevini ve sorumluluğunu bilmeli, memleket meseleleri üzerinde o düşünceyle, düşünüp çalışmayı görev edinmelidir.” ➤ “Bir milletin ahlak değeri, o milletin yükselmesini sağlar.” ➤ “Bir millet, zenginliğiyle değil, ahlak değeriyle ölçülür.” ➤ “Bir millette, özellikle bir milletin iş başında bulunan yöneticilerinde özel istek ve çıkar duygusu, vatanın yüce görevlerinin gerektirdiği duygulardan üstün olursa, memleketin yıkılıp kaybolması kaçınılmaz bir sondur.” ➤ “Bir millete hizmet eden onun efendisi olur.” ➤ “Mesuliyet yükü herşeyden, ölümden de ağırdır.”

		<ul style="list-style-type: none"> ➤ “Memleketimizin ellide biri değil, her tarafı tahrip edilse, her tarafı ateşler içinde bırakılsa, biz bu toprakların üstünde bir tepeye çıkacağız ve oradan savunma ile meşgul olacağız.” ➤ “Bir ulus varlığını ve bağımsızlığını korumak için, düşünülebilen girişim ve özveri yapıldıktan sonra mutlaka başarır. Ya başaramazsa demek, o ulusu ölmüş saymak demektir. Öyle ise, ulus yaşadıkça ve özverili girişimlerini sürdürdükçe başarısızlık söz konusu olamaz.” ➤ “İyi bireyler kendinden çok üyesi bulunduğu toplumu düşünen, onun varlığının ve mutluluğunun korunmasına yaşamını veren insanlardır.
AİDİYET	Aile Toplum Sosyal-duygusal bağlılık	<ul style="list-style-type: none"> ➤ “Bendeniz ne Fransızların ne de herhangi bir yabancı devletin yardımına düşecek şahsiyetlerden değilim. Benim için en büyük korunma yeri ve yardım kaynağı milletimin bağıdır (s. 61).” ➤ “Bütün bu olay ve hadiselerin akışında , TBMM ve Hükümeti’nin Başkanı, Başkomutanı ve Cumhurbaşkanı sıfatlarını taşımış olmaktan çok, teşkilatımızın genel başkanı olarak kendimi bu görevi yerine getirmeye mecbur sayarım (s. 308).” ➤ “Geleceği için ölümü göze alan bir millet, insanlık haysiyet ve şerefine gereği olan bütün fedakarlığı yapmakla ümit bulur ve hiç şüphesiz esirlik zincirini kendi eliyle boynuna geçiren miskin, haysiyetsiz bir millete kıyasla dost ve düşman gözündeki yeri bambaşka olur (s.15).” ➤ “İki Mustafa Kemal vardır: Biri ben, et ve kemik, geçici Mustafa Kemal... İkinci Mustafa Kemal, onu ben kelimesiyle ifade edemem; o, ben değil, bizdir! O, memleketin her köşesinde yeni fikir, yeni hayat ve büyük ülkü için uğraşan aydın ve savaşçı bir topluluktur. Ben, onların rüyasını temsil ediyorum. Benim teşebbüslerim, onların özlemini çektikleri şeyleri tatmin içindir. O Mustafa Kemal sizsiniz, hepinizsiniz. Geçici olmayan, yaşaması ve başarılı olması gereken Mustafa Kemal odur.” ➤ “Medeniyetin esası, ilerlemesi ve kuvvetin temeli, aile hayatındadır. Bu hayattaki fenalık mutlaka toplumsal, ekonomik ve politik beceriksizliği doğurur.” ➤ “Bir ulus, sınıksız birbirine bağlı olmayı bildikçe yeryüzünde onu dağıtabilecek bir güç düşünülemez.”

BİREYİN BÜTÜNLÜĞÜ VE KİŞİLİK YAPISI	Sosyal Çevre	<p>➤ “Görülüyor ki verdiğimiz kararın uygulanmasını sağlayabilmek için milletin henüz alışkın olmadığı bazı konulara dokunmak gerekiyordu. Ortaya atılmasında kamuoyu bakımından büyük sakıncalar doğuracağı sanılan konuların dile getirilmesinde kaçınılmaz bir zorunluluk vardı. Osmanlı Hükümeti’ne, Osmanlı Padişahına ve Müslümanların halifesine baş kaldırmak, bütün milleti ve orduyu ayaklandırmak gerekiyordu (s. 15).”</p>
	Koşullar	<p>➤ “Uzun bir görüşme ve sohbet sırasında, karşımdakilerden birinin şu sorusuyla karşılaştım: Yeni hükümetin dini olacak mı? İtiraf edeyim ki, böyle bir soru ile karşılaşmayı hiç de istemiyordum. Sebebi, pek kısa olması gereken cevabın, o günkü şartlara göre ağızdan çıkmasını henüz istemeyişimdir.”</p>
Kültür	<p>➤ “Dünyada, milletin bağrında serbest bir fert olabilmek kadar büyük bir mutluluk var mıdır? Gerçekleri iyi kavrayan, yürek ve vicdanında manevi ve kutsal hazlardan başka zevk taşımayan insanlar için, ne kadar yüksek olurlarsa olsun, maddi makamların hiçbir değeri yoktur.”</p>	
Çağ	<p>➤ “Biz kimsenin düşmanı değiliz. Yalnız insanlığın düşmanı olanların düşmanıyız.”</p> <p>➤ “Büyük başarılar, kıymetli anaların yetiştirdikleri seçkin evlatlar sayesinde olmuştur.”</p>	
Biriciklik	<p>➤ “Efendiler, sırası gelmişken, aziz milletime şunu tavsiye ederim ki, bağrında yetiştirerek başının üstüne kadar çıkaracağı adamların kanındaki, vicdanındaki öz cevheri çok iyi tahlil etmek dikkatinden bir an geri kalmasın (s. 429).”</p> <p>➤ “Efendiler siz hayatınızda mebus olabilirsiniz, bakan olabilirsiniz, hatta cumhurbaşkanı olabilirsiniz. Fakat hiç bir zaman sanatkar olamazsınız.”</p> <p>➤ “İnsanlar ancak, emelleri, düşünceleri belirlenerek yönlendirilebilir ve yönetilebilirler.”</p>	

CESARETLENDİRME		
	Yüreklendirme	<p>➤ “Temel ilke, Türk milletinin haysiyetli ve şerefli bir millet olarak yaşamasıdır. Bu ilke ancak tam istiklale sahip olmakla gerçekleştirilebilir. Ne kadar zengin ve bolluk içinde olursa olsun, bağımsızlıktan yoksun bir millet, medeni insanlık dünyası karşısında uşak olmak konumundan yüksek bir davranışa layık görülemez. Türk’ün haysiyeti, gururu ve kabiliyeti çok yüksek ve büyüktür. Böyle bir millet esir yaşamaktansa ölsün daha iyidir.. O halde ya istiklal ya ölüm (s. 14).”</p>
	Motive etme	<p>➤ “Fakat bu olumsuz propaganda en yakın ve en inanmış kimseler üzerinde bile kötü etkisini göstermeye başlamış, onlarda da kararsızlıklar uyandırmıştı. Onları da yakında yapacağım taarruz konusunda ve altı yedi gün içinde düşmanın ana kuvvetlerini yeneceğime olan güvenim hususunda aydınlatmayı ve yatıştırmayı gerekli buldum (s. 480).”</p>
	Yönlendirme	<p>➤ “Görülüyor ki verdiğimiz kararın uygulanmasını sağlayabilmek için milletin henüz alışkın olmadığı bazı konulara dokunmak gerekiyordu. Ortaya atılmasında kamuoyu bakımından büyük sakıncalar doğuracağı sanılan konuların dile getirilmesinde kaçınılmaz bir zorunluluk vardı. Osmanlı Hükümeti’ne, Osmanlı Padişahına ve Müslümanların halifesine baş kaldırmak, bütün milleti ve orduyu ayaklandırmak gerekiyordu (s. 15)”</p> <p>➤ “Böyle bir soruyu yöneltmekten amacım, biraz da onları özendirmek ve harekete geçirmektir (s. 19).”</p> <p>➤ “Ey Türk istikbalinin evlâdı! İşte, bu ahval ve şerâit içinde dahi vazifen, Türk istiklâl ve Cumhuriyetini kurtarmaktır! Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda mevcuttur (s. 639).</p>

ÜSTÜNLÜK (BAŞARMA) ÇABASI	Yükselme	<p>➤ “Görülüyor ki verdiğimiz kararın uygulanmasını sağlayabilmek için milletin henüz alışkın olmadığı bazı konulara dokunmak gerekiyordu. Ortaya atılmasında kamuoyu bakımından büyük sakıncalar doğuracağı sanılan konuların dile getirilmesinde kaçınılmaz bir zorunluluk vardı. Osmanlı Hükümeti’ne, Osmanlı Padişahına ve Müslümanların halifesine baş kaldırmak, bütün milleti ve orduyu ayaklandırmak gerekiyordu (s. 15).”</p>
	Başarma	<p>➤ “Ben, bir yandan ordumuzu canlandırmak ve güçlendirmek için çareler ararken bir yandan da her türlü sakıncalarına rağmen her yerde ister istemez kurulmuş olan milli müfrezelerden yararlanmaya çalışıyordum (s. 335).”</p> <p>➤ “Bundan sonraki mücadelelerimizde, İstanbul aracılığıyla yapılan iç ve dış faaliyetler, bizi güçsüzlüğe düşürecek telkinler ve Yunan ordusuyla olduğu kadar fakat anlaşılması ve anlatılması daha güç şartlar içinde, içeride bozgunculara karşı uğraştığımız da görülecektir (s. 364).”</p>
	Azim	<p>➤ “Görülüyor ki, biz her vasıttan yalnız ve ancak bir tek temel görüşe dayanarak yararlanırız. O görüş şudur: Türk milletini medenî dünyada, lâyük olduğu mevkie yükseltmek, Türkiye Cumhuriyeti’ni sarsılmaz temelleri üzerinde her gün daha çok güçlendirmek ve bunun için de baskı fikrini öldürmek (638).”</p> <p>➤ “Zafer, Zafer benimdir diyebilenindir. Başarı ise, Başaracağım diye başlayarak sonunda başardım diyebilenindir.”</p> <p>➤ “Biz büyük bir inkılap yaptık. Memleketi bir çağdan alıp yeni bir çağa götürdük.”</p> <p>➤ “Dünyada yenilmez kimse, yenilmeyen takım, yenilmeyen ordu, yenilmeyen kumandan yoktur. Yenilgilerden sonra üzülme de tabiidir. Ancak bu üzüntü insanın maneviyatını yok edecek, onu çökertecek seviyeye varmamalıdır. Yenilen, toparlanarak kendini yeneni yenmek için olanca gücüyle, azimle daha çok çalışmalıdır.”</p>

SOSYAL EŞİTLİK VE DEMOKRASİYE DAYALI İLİŞKİLER	Eşitlik	<p>➤ “Uzun bir görüşme ve sohbet sırasında, karşımdakilerden birinin şu sorusuyla karşılaştım: Yeni hükümetin dini olacak mı? İtiraf edeyim ki, böyle bir soru ile karşılaşmayı hiç de istemiyordum. Sebebi, pek kısa olması gereken cevabın, o günkü şartlara göre ağzımdan çıkmasını henüz istemeyişimdir. Çünkü, vatandaşları arasında çeşitli dinlere bağlı unsurlar bulunan ve her dinden olanlar hakkında adaletli ve tarafsız davranmak, mahkemelerinde vatandaşları ve yabancıları için adaleti eşit ölçülerle uygulamakla yükümlü bulunan bir hükümet, düşünce ve vicdan hürriyetine saygılı olmak zorundadır.”</p>
	Adalet	<p>➤ “Cumhuriyet, demokratik idarenin tam ve mükemmel bir ifadesidir. Bu rejim, halkın gelişimini ve yükselişini sağlayan, onlardan esirlik, soysuzluk, dalkavukluk hislerini uzaklaştıran bir yoldur.”</p>
Demokrasi	Adalet	<p>➤ “Cumhuriyet, fikir serbestliği taraftarıdır. Samimi ve meşru olmak şartıyla her fikre hürmet ederiz.”</p>
Demokrasi	Demokrasi	<p>➤ “Dünya üzerinde yaşamış ve yaşayan milletler arasında demokrat doğan yegâne millet Türklerdir.”</p>
Demokrasi	Demokrasi	<p>➤ “İnsan topluluğu kadın ve erkek denilen iki cins insandan mürekkeptir. Kabil midir ki, bu kütlenin bir parçasını ilerletelim, ötekini ihmal edelim de kütlenin bütünlüğü ilerleyebilsin?</p>
Demokrasi	Demokrasi	<p>➤ Mümkün müdür ki, bir cismin yarısı toprağa zincirlerle bağlı kaldıkça öteki kısmı göklere yükselebilsin?”</p>
Eleştirel Bakış Açısı	Eleştirel Bakış Açısı	<p>➤ “Hükümetin bu tabii sıfatının, şüpheli yoruma yol açabilecek vasıflarla sınırlandırılması elbette doğru değildir. Türkiye Devleti'nin resmî dili Türkçedir dediğimiz zaman bunu herkes anlar. Hükümetle olan resmî işlemlerde Türk dilinin geçerli olması gereğini herkes tabii bulur. Fakat, Türkiye Devleti'nin dini İslâm dinidir cümlesi aynı şekilde mi anlaşılacak ve kabul edilecektir? Bu elbette, açıklanmaya ve yorumlanmaya muhtaçtır. Efendiler, karşımdaki gazetecinin sorusuna ‘hükümetin dini olamaz!’ diyemedim. Aksini söyledim. Vardır Efendim, İslam dinidir, dedim. Fakat, hemen arkasından “İslâm dininde düşünce özgürlüğü vardır.” cümlesiyle cevabımı açıklamak ve yorumlamak gereği duydum (s. 512-513).”</p>
Esnek ve Açık Fikirlilik	Esnek ve Açık Fikirlilik	<p>➤ “Eğer bir gün benim sözlerim bilimle ters düşerse bilimi seçin.”</p>
Yanışlanabilirlik	Yanışlanabilirlik	<p>➤ “Samimi ve meşru olmak şartıyla her fikre hürmet ederiz. Fikirler, şiddetle, top ve tüfekte öldürülemez.”</p>

	Hoşgörü	➤ “Bendenizin kamu yararı ile ilgili iş ve hareketlerimizde şahsi görüşlerimle değil bütün saygıdeğer arkadaşlarımın vicdan ve gönül birliği ile hareketi tercih ettiğim, siz kardeşimce de bilinmektedir. Bununla birlikte bu hususta siz kardeşimin hatırına gelebilecek daha başka düşünceleri de bildirmenizi bekler, üstün saygı ve samimiyetle gözlerinizden öperim kardeşim (s. 123).”
	Uzlaşmacılık	➤ “Ne var ki, milli birliğin yarattığı kuvvet ve dayanışma karşısında bu saldırılar da eridi (s. 300).” ➤ “Kimse inkar edemez ki, bu harpte ve ondan evvelki harplerde milletin hayat kabiliyetini tutan hep kadınlarımızdır.”
	İşbirliği	➤ “Bir ulus, sınımsız birbirine bağlı olmayı bildikçe yeryüzünde onu dağıtabilecek bir güç düşünülemez.” ➤ “Birlik ve beraberlik; ölümden başka her şeyi yener.”
HEDEF YÖNELİMLİLİK	Amaç	➤ “Millet, güçlü, her şeyi kavramış ve tuttuğu yolda kesin kararlıdır. Milli mücadele hızlı bir gelişme seyrindedir (s. 148). “Bu son vatan parçasını kurtarıncaya kadar, hırslarımızı, hislerimizi bir yana bırakarak ihtiyatlı olalım. Kurtuluş için, İstiklâl için, eninde sonunda düşmanla bütün varlığımızla vuruşarak onu yenmekten başka karar ve çare yoktur ve olamaz. Millete önder olacakların, her ne pahasına olursa olsun amaçtan dönmemeleri, memlekette barınabilecekleri son noktada, son nefeslerini verinceye kadar, bu amaç uğrunda fedakârlığa devam edeceklerine daha işin başında karar vermeleri gerekir. Kalplerinde bu gücü duymayanların teşebbüse geçmemeleri elbette daha isabetli olur. Çünkü, aksi halde hem kendilerini hem de milleti aldatmış olurlar (s. 34).”
	Çaba	➤ “Kendiniz için değil, bağlı bulunduğunuz ulus için elbirliği ile çalışınız. Çalışmaların en yükseği budur.”
	Azim	➤ “Yorulmadan beni takip edeceğinizi söylüyorsunuz. Fakat arkadaşlar, yorulmadan ne demek? Yorulmamak olur mu? Elbette yorulacaksınız. Benim sizden istediğim şey yorulmamak değil, yorulduğunuz zaman dahi durmadan yürümek, yorulduğunuz dakikada da dinlenmeden beni takip etmektir. Yorgunluk her insan, her mahlûk için tabii bir haldir, fakat insanda yorgunluğu yenebilecek manevi bir kuvvet vardır ki, işte bu kuvvet yorulanları dinlendirmeden yürütür.”
	Tercih yeteneği	➤ “Uygulamayı birtakım safhalara ayırmak, olaylardan ve olayların akışından yararlanarak ve basamak basamak ilerleyerek hedefe ulaşmaya çalışmak

		<p><i>gerekliyordu. Nitekim öyle olmuştur. Eğer dokuz yıllık faaliyetimiz ve yaptıklarımız bir mantık zinciri ile gözden geçirilirse, ilk günden bugüne kadar takip ettiğimiz genel doğrultunun, ilk kararın çizdiği yoldan ve yöneldiği hedeften asla sapmamış olduğu kendiliğinden anlaşılır (s.16).”</i></p> <p>➤ <i>“Samimi olarak bu memleketin, bu milletin menfaatine yapılacak bir iş olsun, ben onu göz önüne almayayım; bu, mümkün değildir. Yalnız, işin gerçekten millete menfaati olmalı ve teklifin samimi olarak yapıldığına ben inanmalıyım.”</i></p>
	<p>Akıcılık</p> <p>Yaratıcılık</p> <p>Mükemmeliyetçilik</p>	<p>➤ <i>“Türk milletinin istidadı ve kesin kararı, medeniyet yolunda durmadan, yılmadan ilerlemektir.”</i></p> <p>➤ <i>“Bugün koyacağımız kanuni esaslar varlığımızı ve bağımsızlığımızı kurtaracak olan Millet ve Meclisini ve Milli Hükümeti güçlendirmeyi hedef almış bir anlam ve yetkiyi içine almalı ve ifade etmelidir (s. 403).”</i></p> <p>➤ <i>“Biz elbette işi böylesine bir kaderciliğe bırakamazdık. Aksine, olayların akışının ne olabileceğini önceden kestirip tesbit ederek, karşı tedbirleri düşünmek ve anında bir kararsızlığa düşmeden uygulamak taraftarı idik. İşte bundan dolayıdır ki daha öncesinden kamuoyunu yoklamaya başlamıştık.”</i></p> <p>➤ <i>“Aydın olsun cahil olsun, istisnasız milletimizin bütün fertleri, belki işin içindeki güçlüğü iyice kavramamış olsalar bile, bugün yalnız tek bir nokta etrafında toplanmış ve fakat sonuna kadar kanını akıtmaya karar vermiştir. O nokta, istiklâlimizin tam olarak kazanılması ve devam ettirilmesidir (s. 441).”</i></p> <p>➤ <i>“Cumhuriyet düşüncede, bilgide, sağlıkta güçlü ve yüksek karakterli koruyucular ister.”</i></p>
<p>YAŞAM TARZI</p>	<p>Değer ve inançlar</p>	<p>➤ <i>“Biz, haklarımızı ve bağımsızlığımızı savunmak için giriştiğimiz hiçbir mücadelenin kutsallığına ve hiçbir kuvvetin bir milleti yaşama hakkından yoksun edemeyeceğine inanıyoruz (s. 298).” “İnsaf ve merhamet dilenmek gibi bir ilke yoktur. Türk milleti, Türkiye'nin gelecekteki çocukları, bunu bir an akıllarından çıkarmamalıdır (s. 264).” “Hilâfet konusunda halkın şüphe ve endişesini gidermek için, her yerde gerektiği kadar konuştum ve açıklamalarda bulundum. Kesin olarak belirttim ki, milletimizin kurduğu yeni devletin mukadderatına, işlerine, bağımsızlığına, unvanı ne olursa olsun hiç kimseyi karıştıramayız (s. 508).”</i></p>

		<ul style="list-style-type: none"> ➤ “Efendiler biz hayat ve istiklal isteyen bir milletiz. Ve yalnız ve ancak bunun için hayatimizi yok etmeyi göze alırız.” ➤ “Ya istiklal, ya ölüm.” ➤ “Cumhuriyet, düşüncesi hür, anlayışı hür, vicdanı hür nesiller ister.”
	Benlik algısı	<ul style="list-style-type: none"> ➤ “Biz yaşamak isteyen, haysiyet ve şerefiyle yaşamak isteyen bir milletiz. Bir yanlışlığa boyun eğme yüzünden bu vasıflardan yoksun kalmaya katlanamayız (s. 441).” ➤ “Türk milletinin son yıllarda gösterdiği harikaların, yaptığı siyasi ve sosyal inkılapların gerçek sahibi kendisidir.”
	Tutum ve davranış kalıpları	<ul style="list-style-type: none"> ➤ “Türk ata yurduna ve Türk’ün bağımsızlığına saldıranlar kimler olursa olsun, onlara bütün milletçe salihle karşı koymak ve onlarla çarpışmak gerekiyordu (s.15).” ➤ “Ben düşündüklerimi, sevdiğime olduğu gibi söylerim. Aynı zamanda lüzumlu olmayan bir sözü kalbimde taşımak iktidarında olmayan bir adamım. Çünkü ben bir halk adamıyım. Ben düşündüklerimi daima halkın huzurunda söylemeliyim. Yanlışım varsa, halk beni tekzip eder. Fakat şimdiye kadar bu açık konuşmada halkın beni tekzip ettiğini görmedim.”
	İdeal	<ul style="list-style-type: none"> ➤ “Temel ilke, Türk milletinin haysiyetli ve şerefli bir millet olarak yaşamasıdır. Bu ilke ancak tam istiklale sahip olmakla gerçekleştirilebilir. Ne kadar zengin ve bolluk içinde olursa olsun, bağımsızlıktan yoksun bir millet, medeni insanlık dünyası karşısında uşak olmak konumundan yüksek bir davranışa layık görülemez. Türk’ün haysiyeti, gururu ve kabiliyeti çok yüksek ve büyüktür. Böyle bir millet esir yaşamaktansa ölsün daha iyidir.. O halde ya istiklal ya ölüm (s. 14).” ➤ “Biz Türkler, tarih boyunca hürriyet ve istiklal timsali olmuş bir milletiz.”

Kaynak: Adleryan kuramın pozitif yönelimini açıklayan kavramlar ile Atatürk’ün Nutuk ve Onuncu Yıl Nutku’ndan alıntılanan ifadeler eşleştirilmiştir.

4.2. Atatürk'ün Söylemlerinin Pozitif Liderlik Stratejileri Bağlamında İçerik Analizi

Atatürk'ün Onuncu Yıl Nutku ve Nutuk eserleri incelendiğinde Atatürk'ün pozitif liderlik nitelikleri dikkat çekmektedir. Atatürk aşağıdaki tabloda da gösterildiği gibi halka hitabında "Türk milleti zekidir, Türk milleti çalışkandır. Türk milleti milli birlik ve beraberlikle güçlükleri yenmesini bilmiştir." diyerek; pozitif, halkı motive eden, yüreklendiren cümleler kullanmayı tercih etmiştir. Atatürk'ün söylemleri ile Pozitif liderlik stratejileri aşağıdaki tabloda eşleştirilerek, Atatürk'ün pozitif liderliği ile ilgili bulgular ortaya konmuştur.

Tablo 3: Atatürk'ün Söylemlerinin Pozitif Liderlik Stratejileri İle Karşılaştırılması

Pozitif İklim	<p>➤ "Türk milletinin karakteri yüksektir. Türk milleti çalışkandır. Türk milleti zekidir. Çünkü Türk milleti millî birlik ve beraberlikle güçlükleri yenmesini bilmiştir. Ve çünkü, Türk milletinin yürümekte olduğu terakki ve medeniyet yolunda, elinde ve kafasında tuttuğu meşale, müspet ilimdir. Şunu da ehemmiyetle tebarüz ettirmeliyim ki, yüksek bir insan cemiyeti olan Türk milletinin tarihî bir vasfı da, güzel sanatları sevmek ve onda yükselmektir. Bunun içindir ki, milletimizin yüksek karakterini, yorulmaz çalışkanlığını, fitrî zekâsını, ilme bağlılığını, güzel sanatlara sevgisini, millî birlik duygusunu mütemadiyen ve her türlü vasıta ve tedbirlerle besleyerek inkişaf ettirmek millî ülkümüzdür."</p>
Pozitif İlişkiler	<p>➤ "Konuşmaları ve uyardımlarım memleketin her tarafında büyük bir samimiyet ve güvenle karşılandı. Bütün millet ilan ettiğim ilkeleri tamamen benimsedi, bu ilkelere hatta şahsıma muhalefet edeceklerin milletçe milletvekilliğine seçilmesine imkan kalmadığı anlaşıldı (s. 522)."</p> <p>➤ "Milletimle yakından ve gösterişten uzak karşılıklı görüşmenin zevkini, bahtiyarlığını anlatamam. Her ne vakit milletimin karşısında kendimi görsem, her ne vakit milletimin fertlerinden birkaçının yüzüne baksam, oradan ruh ve vicdanıma gelen ışık, benim için en kıymetli bir ilham ve verim alevi oluyor!"</p>
Pozitif Anlam	<p>➤ "Durum, tarafımdan ordulara ve millete duyuruldu. Bu tarihten sonra resmi sıfat ve yetkilerden sıyrılmış olarak, yalnız milletin sevgi ve fedakarlığına güvenerek ve onun tükenmez feyiz ve kudret kaynağından ilham ve güç alarak vicdani görevimize devam ettik (s. 37)."</p> <p>➤ "Yüksek Türk! Senin için yüksekliğin sınırı yoktur. İşte parola budur."</p>
Pozitif İletişim	<p>➤ "Fakat bu olumsuz propaganda en yakın ve en inanmış kimseler üzerinde bile kötü etkisini göstermeye başlamış, onlarda da kararsızlıklar uyandırmıştı. Onları da yakında yapacağım taarruz konusunda ve altı yedi gün içinde düşmanın ana kuvvetlerini yeneceğime olan güvenim hususunda aydınlatmayı ve yatıştırımayı gerekli buldum (s. 480)."</p> <p>➤ "Efendiler, maddi ve özellikle manevî çöküş korku ile... güçsüzlükle başlar." Bizim görevimiz ve durumumuz onların üzüntü ve heyecanına katılarak halkın maneviyatını kırmak değildir. Aksine acılara direnme gücü, sebat ve ümit verecek şekilde hareket etmektir (s. 334)."</p> <p>➤ "Bundan sonra elbette durumlar değişecek, bütün memleket ve millete gerçekten ümit ve güven verecek tedbirler uygulanacaktır(s. 334)."</p>

Kaynak: Cameron (2008) 'in pozitif liderlik stratejileri ile Atatürk'ün Nutuk ve 10. Yıl Nutku söylemleri eşleştirilmiştir.

5. Sonuç ve Tartışma

Söz konusu bulgular incelendiğinde görülmektedir ki Atatürk söylemlerinde takipçilerini motive edici, yönlendirici ve yüreklendirici bir üslup ve milletin güçlü yönleri üzerinde durduğu bir yaklaşım benimsemiştir. Atatürk'ün bu yaklaşımının, millete özgüven kazandırarak cesaretlendirdiği görülmektedir. Ayrıca Atatürk'ün Adleryan kuramda vurgu yapıldığı üzere olayları çağın ve sosyal çevrenin durumuna göre yorumladığı, birey-toplum arasındaki ilişkilerde eşitlik ve adalete önem verdiği ve demokrasiyi ön planda tuttuğu göze çarpmaktadır.

Adleryan kuramda vurgulanan bireyin biricikliği yani her bir bireyin özgün ve tek olduğu düşüncesi ile pozitif liderlikte de üzerinde durulan liderin her bireye göre ayrı strateji geliştirmesi düşüncesi birbiriyle örtüşmektedir (Cameron, 2008). Adleryan kuramın birçok yeni psikoterapi kuramı ve psikoloji akımı ile bütünleşebileceği tezi (Carlson ve ard. 2006) bu noktada akıllara gelmekte ve buradan hareketle Adleryan kuramın pozitif psikoloji ve dolayısıyla da pozitif liderliğe temel bir kuram olarak kabul edilebileceği düşüncesi makul görünmektedir. Bu düşünce pozitif psikolojiye getirilen “kendinden önceki kuramları yok saydığı, bir kurama dayanmadığı” eleştirisinin dikkate alınarak çalışmalar yapılması hem pozitif psikolojinin hem de Adleryan kuramın gelişmesine önemli katkı sağlayacaktır. Birçok kurama önderlik eden, uluslararası alanda üzerinde önemle durulan ve yaygın çalışmaların olduğu Adleryan kuramın temel olduğu, önleyici danışmanlık konusunda son derece yaygın ve güçlü çalışmalar yapılmaktadır (Ergüner Tekinalp, 2016).

Atatürk'ün liderliği Adleryan kuram bağlamında incelendiğinde yüksek düzeyde pozitif ve bireyselci (hümanist, insancıl) olduğu bulgusu bize bunun Atatürk'ün başarısının altında yatan önemli etmenlerden biri olabileceğini göstermektedir. Buradan yola çıkarak pozitif liderlik ve bireysel kuramın öngördüğü kişilik özelliklerini taşıyan ya da öğrenerek benimsemiş, kendini bu yönde geliştiren liderlerin başarı durumlarının yüksek olması beklenmektedir. Mevcut liderlere bu yönlerini geliştirebilmeleri için gerekli eğitimler verilmeli ve işe alımlarda ilgili kişilik ölçekleri kullanılarak, bu özelliklere sahip kişilere öncelik verilmelidir.

Bu çalışmada başarısı dünyaca kanıtlanmış bir lider üzerinden söylem analizi yöntemiyle edinilen sonuçların, bundan sonraki çalışmalarda, hayatta olan liderler üzerinden daha derinlemesine araştırmalar yapılarak pekiştirilmesi liderlik literatürüne oldukça önemli faydalar sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

Adler, A. (1982). The fundamental views of Individual Psychology. *Journal of Individual Psychology*, 38(1), 3-6.

Adler, A. (1991). The progress of mankind. *Individual Psychology*, 47(1), 17-21.

Adler, A. (1964). *Social interest: A challenge to mankind*. New York: Capricorn.

Adler, A. (1964). *Problems of Neurosis*, Newyork, Harper and Row.

Adler, A. (2006). The general system of individual psychology: overview and summary of classical Adlerian theory & current practice. Henry Stein (der.), *The collected clinical works of Alfred Adler*, (Vol. 12.). Bellingham: Alfred Adler Institute.

- Adler, A. (2008). *Nevroz sorunları*. H.L. Ansbacher (Ed.) (A. Kılıçlıoğlu, Çev.) Ankara: Say Yayınları. (Orijinal çalışma basım tarihi 1964).
- Adler, A. (2009c). Etiology and therapy of neuroses. (Yazarın 1928'de Viyana'da "Tıbbi Psikoloji İçin Akademik Toplum" kongresindeki konuşmasından düzelten ve çeviren: T. Paulin ve N. D. Kapusta). *Journal of Individual Psychology*, 65(2), 103- 109.
- Adler, A. (2004). *Yaşamın anlam ve amacı*. F.T. Verlag (Ed.). K. Şipal (Çev.). Ankara: Say Yayınları. (Orijinal çalışma basım tarihi 1985).
- Adler, A. (2012). *Yaşamın Anlam ve Amacı*. Çev. Kamuran Şipal. İstanbul: Say Yayınları.
- Akdoğan, R. (2012). *Adleryen yaklaşıma dayalı grupla psikolojik danışmanın üniversite öğrencilerinin yetersizlik duygusu ve psikolojik belirti düzeylerine etkisi*. Anadolu Üniversitesi, Doktora Tezi. Eskişehir.
- Altıntaş, E. ve Gültekin, M. (2005). *Psikolojik danışma kuramları*. (2. Bs.). İstanbul: Aktüel Yayınları.
- Ansbacher, H. L. (1982). Adler's views on the unconscious. *Individual Psychology*, 38(1), 32-41.
- Austin, E. J., Saklofske, D. H., & Egan, V. (2005). Personality, well-being and health correlates of trait emotional intelligence. *Personality and Individual Differences*, 38(3), 547-558.
- Barlow, P. J., Tobin, D. J., ve Schmidt, M. M. (2009). Social interest and positive psychology: Positively aligned. *Journal of Individual Psychology*, 65(3), 191-202.
- Cameron, K. S., Dutton, J. E., & Quinn, R. E. (2003). Foundations of Positive Organizational Scholarship. Positive Organizational Scholarship: Foundations of a New Discipline. (Edt: K. S. Cameron, J. E. Dutton & R. E. Quinn). San Francisco, Ca: Berrett-Koehler Publishers Inc., 3–13.
- Carlson, J., Watts, R. E., & Maniaci, M. (2006). *Adlerian therapy: Theory and practice*. Washington, DC: American Psychological Association.
- Cheston, S. E. (2000). Spirituality of encouragement. *Individual Psychology*, 6(3), 296-304.
- Corey, G. (1996). *Theory and Practice of counseling and psychotherapy*. (5. Bs.). Pasific Grove California: Brooks/cole Publishing Company.
- Corey, G., (2008). *Psikolojik Danışma, Psikoterapi Kuram ve Uygulamaları*, Mentis Yayınları, Ankara.
- Diener, E., ve Biswas-Diener, R. (2000). New directions in subjective well-being research: The cutting edge. *Indian Journal of Clinical Psychology*, 27, 21-33.
- Dreikurs, R. (1957). Psychotherapy as correction of faulty social values. *Journal of Individual Psychology*, 13(2), 150-158.
- Dreikurs, S. E. (1976). Art Therapy: An Adlerian group approach. *Journal of Individual Psychology*, 32(1), 69-81.
- Dreikurs, R. (1977). Holistic medicine and the function of neurosis. *Journal of Individual Psychology*, 33(2), 171-192.
- Edgar, T. E. (1986). Mental health and moral behavior. *Individual Psychology: The Journal of Adlerian Theory, Research and Practice*, 42(1), 92-95.

- Ergüner-Tekinalp, B. (2016). Adleryan kuramın pozitif psikoloji bağlamında değerlendirilmesi. *The Journal of Happiness & Well-Being*, 4(1), 34-49.
- Gould, C. (1988). *Rethinking Democracy: Freedom and Social Cooperation in Politics, economy*, New York: Cambridge University Press
- Hill, L. H. (2006). Sense of belonging as connectedness, American Indian worldview, and mental health. *Archives of Psychiatric Nursing*, 20 (5), 210–216.
- John, K. (2011) *Belonging & Significance*, Adlerian Society UK Institute for Individual Psychology Conference. SIIP Conference, Bath, England.
- Kaya, A., Baysal, A., Kaygusuz, C., Sarı, E., Girgin, G., Şahin, H., Çakır, m. A., Güven, M., Kutlu, M., Balcı, S., Terzi, S., (2004), *Psikolojik Danışma ve Rehberlik*, Anı Yayıncılık, Ankara.
- Kesken, J., ve Ayyıldız, A., (2008) Liderlik Yaklaşımlarında Yeni Perspektifler: Pozitif ve Otantik Liderlik, *Ege Akademik Bakış*, 8 (2): 729-754.
- Linley, Alex ve diğ. “Positive psychology: Past, present and (possible) future” , *The Journal of Positive Psychology*.1:1, 2006, 3-16.
- Mosak, H. H. (1972). Life style assessment through family constellation. *Journal of Individual Psychology*, 28(2), 232-247.
- Mosak, H. H. (1991). 'I don't have social interest': Social interest as construct. *Individual Psychology: Journal Of Adlerian Theory, Research & Practice*, 47(3), 309-320.
- Meredith, C. W. ve Evans, T. D. (1990). Encouragement in the family. *Individual Psychology*, 46(2), 187-192.Seligman, M. & Csikszentmihalyi, M. (2000). *Positive Psychology: An Introduction. American Psychologist*, (55), 5–14.
- Mosak, H. H. ve LeFevre, C. (1976). The resolution of “intrapersonal conflict”. *Journal Of Individual Psychology*, 32 (1), 19-26.
- Rasmussen, P.R. (2010). *The quest to feel good*. New York, Ny: Routledge/ Taylor / Francis.
- Snyder, C. R., & Lopez, S. J. (2007). *Positive psychology: The scientific and practical explorations of human strengths*. Thousand Oaks, CA, US: Sage Publications, Inc.
- Sonstegard, M. A. (1998b). The theory and practice of adlerian group counseling and psychotherapy [Çevrimiçi sürüm]. *Journal of Individual Psychology*, 54(2), 217-250.
- Sweeney, T. J. (1998). *Adlerian counseling: A practitioner's approach* (4th ed.). Muncie, IN: Accelerated Development
- Shulman, B. H. (1962). The family constellation in personality diagnosis [Çevrimiçi sürüm]. *Journal of Individual Psychology*, 18(1), 35-47.
- Topses, G. (2003), *Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi*, Nobel Yayıncılık, Ankara.
- Young, E. M. (1992). *Counseling methods and techniques*. USA: McMillan Publishing Company.
- Watts, R. E. (2000). Entering the new millennium: Is Individual Psychology still relevant? *Journal of Individual Psychology*, 56, 21-30.
- Watts, R. E. (2012). On the origin of the striving for superiority and of social interest. J. Carlson, M. P. Maniacci, (Ed.). *Alfred Adler Revisited*. İçinde (41-56). New York, NY: Routledge/Taylor & Francis Group